

بر اساس بخشنامه ابلاغ شده از سوی معاون اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قضاویه به رؤسای دادگستری سراسر کشور درباره نحوه رسیدگی به دادخواست‌های مطالبه مهریه بازداشت و زندانی شدن مردان بدهکار مهریه تغییراتی داشته است. مطابق این بخشنامه بازداشت محکومان مالی، یک امر استثنایی بوده که در واقع اجرای حکم تلقی نمی‌شود و صرفاً یک اقدام تأمینی در جهت الزام محکوم علیه به پرداخت است، آن هم در صورت احراز و اثبات ملاتت مالی محکوم علیه و امتناع وی از پرداخت محکوم‌به و از طرفی حضور محکومان مهریه در زندان نه تنها تأثیری در الزام آنها به پرداخت بدهی آنها نداشته، بلکه اثرات و تبعات سوء دیگری نیز به دنبال خواهد داشت

چالش مهریه را قبل از عقد درمان کنید

طبق بخشنامه جدید قوه قضائیه بدهکاران مهریه در صورت نداشتن توان مالی برای پرداخت مهریه به زندان نمی‌روند

انفجار قیمت سکه و طلا تنها بر اقتصاد و مسائل مالی کشور و خانواده‌ها اثرگذار نیست، هر وقت سکه مانند ماه‌های اخیر سوار بر حباب قیمت‌ها شود و به شکلی کاملاً تصاعدی بالا و بالاتر رود قبل از مسائل کلان اقتصادی، بنیان خانواده است که از این ماجرا اثر می‌پذیرد و آمار زندانیان مهریه با بالا رفتن قیمت سکه به شکل معناداری جابه‌جا می‌شود؛ طای ماه‌های اخیر هم قیمت سکه با رشدی چندین برابری مواجه بوده و به کانال ۱۶میلیون تومان هم وارد شده است. با این حساب حتی همان مهریه ۱۱۰ سکه‌ای توصیه شده به عنوان مهریه معقول چیزی در یک به ۲ میلیارد تومان می‌شود؛ مبلغی که از عهده اغلب مردان خارج است و

اینگونه می‌شود که در سایه اقتصاد بیمار و چالش‌های مرتبط با آن، ماجرای مهریه زنان از یک توافق و قرارداد فی مابین زوجین خارج و به یک ابرچالش فرهنگی اجتماعی تبدیل می‌شود که از یکسو مردان فراری و ناتوان از پرداخت مهریه را پشت میله‌های زندان می‌فرستد و از سوی دیگر زنان را از دریافت حق و حقوق شرعی‌شان که حتی با مرگ زوج یا زوجه هم منتفی نمی‌شود، محروم می‌کند و با روند فعلی عمر زنان به دریافت اقساط مهریه‌شان نمی‌رسد؛ با تمام اینها نجومی شدن قیمت سکه و بالا رفتن دوباره آمار زندانیان مهریه موجب شده است قوه قضائیه برای این ماجرا تدابیر جدیدی را مدنظر قرار دهد. محمدباقر

یادداشت

ریشه‌های فرهنگی ابرچالش شدن مهریه

محمد مهدی نیک‌ضمیر
چالش بایهتر بگویم ابرچالش شدن مهریه و دادن و گرفتن آن برای زن و شوهرها، غیر از ماجراهای اقتصادی و بالا و پایین شدن قیمت سکه و طلا، به شکل ریشه‌ای‌تر از زمانی شروع شد که مردان وقتی در مراسم خواستگاری مهریه‌های آنچنانی و خارج از توانشان را می‌پذیرند، اصلاً به این فکر نمی‌کنند که پذیرش هر میزان سکه یا هر چیز دارای مالیت دیگری برایشان تعهد می‌آورد و شرعاً و اخلاقاً باید مهریه همسرشان را بعد از جاری شدن عقد نکاح و از دواج پرداخت کنند!

طبق روایات پیامبر مکرّم اسلام حضرت محمد(ص) مبلغی معادل ۵۰۰ درهم نقره را به عنوان مهریه همسران و دختران خود از جمله حضرت زهرا(ص) قرار می‌دادند که این مهریه به مهرالسنة مشهور است. مقدار مهریه حضرت زهرا(ص) بیش از ۵۰۰ درهم -نقره- نبوده است؛ این مقدار مهریه از طرف پیامبر اکرم(ص) برای دخترش، مهریه‌ای متوسط - نه بسیار کم و نه زیاد- در آن زمان بوده که به عنوان سنت، الگویی برای سایر مسلمانان قرار گرفت.

معادل امروزی مهرالسنة هم تا چند سال پیش معادل ۱۴ تا ۲۵ سکه بهار آزادی و مهریه‌ای معقول و قابل پرداخت به شمار می‌آمد، اما مهم‌تر از میزان و مبلغ مهرالسنة، سنت نبوی و علوی در

پرداخت مهریه به همسر است.

بر این اساس حضرت علی(ع) نیز مهریه حضرت زهرا(ص) را هنگام ازدواج به وی پرداخت کرد. اما مطابق آنچه در جامعه امروز مرسوم شده است در اغلب ازدواج‌ها تنها مرد در صورتی خود را ملزم به پرداخت مهریه همسرش می‌داند که بنا بر طلاق و جدایی آنها یا یکدیگر باشد.

این در حالی است که عندالمطالبه بودن مهریه به معنای آن است که هر گاه زن اراده کند و بخواهد مرد باید مهریه‌اش را به او تقدیم کند. بر این اساس اگر هنگام خواستگاری و همان زمان که بنام مهریه تعیین شده، آقا بپذیرد مهریه‌های او می‌داند نه فقط امروز که ۱۰ سال بعد هم توانایی پرداخت آن را ندارد، نرود.

در واقع از همین ضرب‌المثل قدیمی «مهریه را کی داده و کی گرفته» می‌توان متوجه شد انگار بسیاری از زوج‌های خانواده‌شود، آقا بپذیرد مهریه نیستند مهریه یک دین شرعی است و وقتی مبلغی یا چیزی به عنوان مهریه تعیین شده و مرد و زن روی آن با یکدیگر توافق می‌کنند، مرد متعهد می‌شود این دین و این حق شرعی زن را بپردازد و هیچ‌گاه حتی با مرگ وی هم این تعهد و دین از روی دوشش برداشته نمی‌شود. اما همین مسئله و فقدان این شناخت و آگاهی درباره مهریه به عنوان یکی از ارکان دینی ازدواج موجب شده است کمتر مردی در همان اول ازدواج یا در طول زندگی مهریه همسرش را به او بدهد و از آن رنج مهریه‌اش را از شوهرش مطالبه کند در عمل به معنای پایان زندگی زناشویی آنهاست.

در حالی که عندالمطالبه بودن مهریه به معنای این است که زن هر گاه مهرش را مطالبه کند مرد موظف است آن را بپردازد.

حتی وقتی مرد از دنیا برود هم این دین بر گردنش است و وراثت وی موظفند مهریه همسر او را پرداخت کنند. اینها نکاتی است که حتی فعالان فرهنگی و اجتماعی و مبلغان مذهبی کمتر به آن پرداخته‌اند و تنها بر جملات کلیشه‌ای همچون «مهریه زیاد خوشبختی نمی‌آورد» تأکید می‌کنند.

این در حالی است که اگر روی ضرورت پرداخت مهریه به زن تأکید و برای این کار فرهنگ‌سازی شود، مردی که می‌داند باید مهریه همسرش را بدهد زیر بار مهریه‌های خارج از توان خود نمی‌رود و زنی هم که بپذیرد مهریه به طول زندگی یا حتی همان ابتدای ازدواج مهرش را بگیرد احتمالاً قانع می‌شود تا مهریه‌ای واقع‌بینانه و قابل پرداخت داشته باشد تا مهریه‌ای نجومی که برای دریافت آن بارها راهی داد‌گاه‌ها و سالیان سال منتظر بماند و به شکلی قطره‌ای مهریه‌اش را دریافت کند.

شرایطی در نظر گرفت که بتواند دین خود را بپردازد.»

بخشنامه‌ای برای زندانی شدن مردان بدهکار مهریه

حالا هم قوه قضائیه بخشنامه جدیدی صادر کرده که بر اساس آن مردانی که توان مالی پرداخت مهریه همسرانشان را ندارند به زندان فرستاده نشوند.

بر اساس بخشنامه ابلاغ شده از سوی معاون اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قضاویه به رؤسای دادگستری سراسر کشور درباره نحوه رسیدگی به دادخواست‌های مطالبه مهریه بازداشت و زندانی شدن مردان بدهکار مهریه تغییراتی داشته است.

مطابق این بخشنامه بازداشت محکومان مالی، یک امر استثنایی بوده که در واقع اجرای حکم تلقی نمی‌شود و صرفاً یک اقدام تأمینی در جهت الزام محکوم علیه به پرداخت است، آن هم در صورت احراز و اثبات ملاتت مالی محکوم علیه و امتناع وی از پرداخت محکوم‌به و از طرفی حضور محکومان مهریه در زندان نه تنها تأثیری در الزام آنها به پرداخت بدهی آنها نداشته، بلکه اثرات و تبعات سوء دیگری نیز به دنبال خواهد داشت. بر این اساس به منظور کاهش اطلاع دادرسی و ورودی پرونده به محاکم و نیز کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها، با توجه به ماده ۷ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی و مادّین ۱۸ و ۱۹ دستورالعمل ساماندهی و کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها و تأکیدات اخیر ریاست قوه قضائیه و همچنین فتوای بند (ب) ماده ۱۱۳ قانون

برنامه پنج ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران که مقرر دارد: مفاد اسناد رسمی لازم‌الاجرا از طریق ادارات اجرای مفاد اسناد رسمی لازم‌الاجرا می‌تواند با توافق از مراجع ذیصلاح انجام می‌شود. ادارات مذکور مکلفند بلافاصله پس از تقاضای اجرائیه نسبت به شناسایی و توقیف اموال مدیون اقدام کنند. چنانچه مرجع مذکور نتواند طرف مدت دو ماه از تقاضای اجرا، نسبت به شناسایی و توقیف اموال متعهد سند یا ظرف مدت شش ماه نسبت به اجرای مفاد اسناد اقدام نماید، متعهد سند می‌تواند با انصراف از اجرای مفاد سند به محاکم دادگستری رجوع کند.

در این بخشنامه تأکید شده است واحدهای اجرای احکام مدنی (اعم از محاکم و مراکز حل اختلاف) در جریان اجرای احکام پرونده‌های مهریه، صرفاً از طریق شناسایی اموال محکوم علیه (مکاتبه یا مراجع

«مهریه را کی داده و کی گرفته» این جمله مشهور هنوز هم کم و بیش در مراسم بزه از طرف خانواده عروس استفاده می‌شود تا سندی باشد برای اینکه مهریه عروس خانم را چند سکه‌ای کم شده بالاتر ببرد. حالا چند سالی می‌شود مهریه‌های نجومی و مهریه به سال تولد دیگر منسوخ شده است. دلایل هم واضح است اول اینکه طبق قانون حمایت از خانواده مهریه زن هر قدر که باشد مرد موظف است تا ۱۱۰ سکه را به وی پرداخت کند و پرداخت بیشتر از این مقدار به شرط اثبات استطاعت مالی مرد امکان‌پذیر خواهد بود. از سوی دیگر با افزایش نجومی قیمت سکه به خصوص در ماه‌های اخیر، مهریه‌های عجیب و کلان مانند مهریه به سال تولد دیگر موضوعیت ندارد و از تصور خارج است. بر این اساس هم است که دیگر مهریه‌های نجومی عجیب به سال تولد و اعیاد اینچینی تقریباً از مد افتاده و هم می‌گرفتند، بر سر همان ۱۱۰ سکه است که با عنایت به شرایط اقتصادی جامعه و توان مالی و اقتصادی اکثریت قابل پرداخت نیست. اگر بنا باشد مرد ماهی یک سکه از مهریه همسرش را بپردازد که در این صورت هم ۱۱۰ ماه طول می‌کشد تا زن به مهریه‌ای که حق شرعی و توافقی بین او و همسرش است برسد اما از آنجایی که متوسط درآمد افراد در جامعه چیزی حدود یک پنجم قیمت یک سکه طلاست امکان پرداخت ماهی یک سکه به زن در عمل وجود نخواهد داشت. بنابراین به نظر می‌رسد بر خلاف سال‌های قبل که مهریه را هم می‌دادند و هم می‌گرفتند، حالا دیگر به این راحتی‌ها نمی‌شود مهریه را داد و گرفت. این مسئله از یکسو مردانی را پشت میله‌های زندان کشانده و از سوی دیگر موجب شده است زنان از رسیدن به حق و حقوق شرعی خود باز بمانند. در این میان گویا کارشناسان حوزه حقوق و خانواده هم از حل این معادله پیچیده درمانده‌اند.

تلاش‌های مجلس برای ساماندهی مهریه

بر همین اساس فراکسیون زنان مجلس در فراخوانی از تمام صاحب‌نظران درخواست کرده است طرح و ایده‌هایشان را در موضوع اصلاح فرآیندهای حقوقی و قضایی مهریه ارائه دهند. پیش از این در اواسط تابستان امسال نیز مجلسی‌ها برای ساماندهی مهریه پیشنهاداتی داشتند و طرح «ساماندهی امور مهریه» با امضای ۵۰ نماینده مجلس بنا بود در کمیسیون‌های مربوطه مورد بررسی قرار

نظر کارشناس

تغییر رویه‌های قضایی به معنای بی‌ثبات کردن قوانین است

اگر جامعه بپذیرد مهریه حتی است که زوجه بابت گذراندن عمر خود در خانه شوهر به دست می‌آورد و شوهر از زمان جاری شدن عقد نکاح باید آمادگی پرداخت این تعهد مالی را داشته باشد آن گاه می‌توان به حل مشکل ایجاد شده در محاکم خانواده امیدوار بود. اینکه توقع داشته باشیم رویه قضایی تغییر کند معنی دستکاری اصول بنیادین و تغییر بنیادین قواعدی است که شرعاً و قانوناً برای سنجش اعتبار عقد قرار داده‌ها تعیین شده است. این به منزله بی‌ثبات کردن قوانین است؛ واقعیتی که نمی‌توان انکار کرد اینکه این روزها محاکم خانواده حکم بیمارستان را دارند، علت بیماری جای دیگری است و با تغییر قوانین مشکل حل نمی‌شود.

طبق قانون از زمان جاری شدن عقد نکاح، مطالبه مهریه حق زوجه است و زوج باید به محض در خواست، آن را پرداخت کند؛ اینکه در ایران رایج است تا بیشتر مهریه‌ها بر اساس سکه طلا تعیین می‌شوند اتفاقی است که در سال‌های اخیر افتاده است و یکی از دلایلی می‌تواند سهل‌الطلب بودن آن یا مقذور نبودن تعیین زمین و ملک به عنوان مهریه باشد؛ حتی اگر در زمان عقد میزان مهریه بر اساس ریا باشد باز هم طبق قانون باید ارزش آن را در زمان مطالبه شدن طبق شاخص بانک مرکزی به‌روز رسانی کرد. نمی‌توان و نباید با وضع مقررات، شرایط قانونی پذیرفته شده در عقود منعقد شده را تغییر داد؛ کاری که در سال ۹۰ اتفاق افتاد و از نظر حقوقی به معنی عطف به‌ما سبق کردن قانونی است که شرایط انجام آن وجود ندارد حالا چه سکه طلا یک میلیون تومان باشد و چه ۱۰ میلیون تومان و تعداد زندانیان بدهکار مهریه چه ۹۰۰ نفر باشند و چه ۹۰ هزار نفر.

دکتر نعمت احمدی
وکیل دادگستری

خانم‌ها با آزاد بودن همسرشان بیشتر احتمال دارد به مهریه خود برسند

مهریه دین آقا نسبت به خانم است و حتی در صورت فوت آقا اول باید مهریه خانم و دیون دیگر را از مال آقا خارج کنند و بعد آنچه باقی می‌ماند بین وراثت تقسیم شود. یعنی به محض آنکه آقا مهریه خانم را می‌پذیرد خودش را به خانم مدیون می‌کند.

اما باید آن نسوی ماجرا را هم دید. مایه‌ای این همه زندانی مهریه به چرخ‌های اقتصادی و پایه‌های اجتماعی جامعه و خانواده هم تحت تأثیر قرار می‌گیرد و متزلزل می‌شود. از سوی دیگر آقایی که مالی ندارد تا به واسطه آن مهریه خانم را بپردازد اگر به زندان هم برود نمی‌تواند دین خانم را پرداخت کند، اما اگر آزاد باشد ممکن است بالاخره کاری پیدا کند و درآمدی به دست بیاورد احتمال پرداخت مهریه خانم هم بیشتر می‌شود. پس نمی‌توانیم بگوییم این بخشنامه منافع خانم‌ها را نادیده گرفته است، چرا که در عمل خانم‌ها با آزاد بودن همسرشان بیشتر احتمال دارد به مهریه خود برسند تا با زندانی بودنش. ضمن اینکه زندانی شدن آقا می‌تواند به کانون خانواده هم آسیب جدی بزند به خصوص خانواده‌هایی که فرزند دارند.

طبیعتاً زندان برای آقا درباره مطالبه مهریه راهکار مناسبی نیست، اما اینکه به طور کامل هم حذف شود خوب نیست. قانونگذار باید زندان را به عنوان آخرین راهکار در مطالبه مهریه خانم از آقا در نظر بگیرد. اینجا هم می‌توان از مجازات‌های جایگزین حبس استفاده کرد؛ به طور مثال آقا می‌تواند خدمتی را متناسب با نیاز خانم به وی ارائه کند.

سیدفهریبا مصطفوی
طبله سطح ۴ حوزه علمیه و عضو شورای حل اختلاف قوه قضائیه